

LEST. SETT. HØRT. **Klassisk musikk**

Anmeldelser

ET FUNN NÅR DET GJELDER MODERNE KORKUNST

Verk av Nørgård, Janson, Saariaho, Lachenmann, Xenakis. *Det norske solistkor, Oslo Sinfonietta, dir.: Grete Pedersen. Utgitt på BIS.*

Det norske solistkor har lenge vært et av de ledende kammerkor i Europa. Det ble grunnlagt i 1950 av Knut Nystedt, komponisten og dirigenten som ledet det i 40 år. Grete Pedersen overtok det i 1990. Både Nystedt og Pedersen har fremført store mengder ny musikk med dette koret som har hatt en enestående evne til å holde nivået, selv om sangerne selvsagt er byttet ut flere ganger.

Denne siste cd-en er et funn når det gjelder moderne korkunst. Alle verkene har sterke, autonome tekster som det derfor er vanskelig å sette musikk til. Hos Nørgård finner vi tekster av Finn Methling (*Drømmesange*) og Rilke (*Singe die Gärten, mein Herz, die du nicht kennst*); hos Lachenmann utdrag fra den eldste kristne bønn i Tyskland (*Wessobrunn-bønnen*); hos Janson Nietzsches berømte strofer i *Also sprach Zarathustra*; hos Saariaho Hölderlin og Jacques Roubaud/Balzac; hos Xenakis fonemer fra sumerisk, assyriske, akaisk.

Det første stykket av Per Nørgård lyder, i det melodiose, nordisk, nesten norsk. Det er samtidig noe arkaisk over drømmesangene båret frem av koret, men med trommeslag til. Middelalder og moderne i ett. Helmut Lachenmann oppløser i *Consolation II* språket i bønne fra ca. 790, for så å bygge det opp igjen, musikalsk. Alfred Jansons *Nocturne* fra 1967 er en overraskelse, der han tar for seg de berømte siste linjer i *Zarathustras Rundgesang*: *Weh spricht: Vergeh! Doch alle Lust will Ewigkeit –/will tiefe, tiefe Ewigkeit!* (Smerten sier: forgå! Dog all lyst vil evighet – vil dyp, dyp evighet!)

I den krevende Rilke-teksten formelig hører vi glasset i åpningslinjene «Syng, mitt hjerte, om hagene du ikke kjenner; hagene som støpt i glass, klart, uoppnåelig.» På slutten her kommer bruddstykker av Schuberts *Du bist die Ruh'* og *Ave Maria* inn, med en virkning som er til å få gåsehud av. Iannis Xenakis' *Nuits* (netter) er som mye musikk av ham, liksom naturlyd i all sin velde og eruvitivet; det var Xenakis Kundera fant en lettelse

og trøst i etter den russiske invasjonen av Tsjekkoslovakia, da han karakteriserte Xenakis som «ufølsomhetens profet» og hans musikk som befridd for sentimentalitet som han så som «brutalitetens overbygning». Denne sentimentaliteten hørte han i russisk, romantisk musikk.

Kaija Saariahos *Überzeugung* (forvissning) med tekst av Hölderlin og middelalderaktig i uttrykket, varer bare vel halvannet minutt, mens det andre verket av henne, *Nuits, Adieux*, inneholder to forløp, til tekst av Robaud og mystiske tekstlinjer fra Balzacs *Séraphita* (inspirert av den svenske mystikeren Swedenborg).

Til sammen krever disse verkene et kor som rår over et enormt uttrykksspenn: fysiske lyder (konsonanter, vokaler, stavelser), hvisking, tale, sang – som snart blir utført med tyngde, snart fjærlett, snart med stor virtuositet, snart dramatisk.

Trekkspillet trukket ut mot grensene

Verk av Bent Sørensen og Hans Abrahamson. *Frode Haltli akkordion, Arditti-kvartetten, Trondheimsolistene. Utgitt på ECM.*

Bent Sørensen (årgang 1958) og Hans Abrahamson (årgang 1952) hører til de mest spilte av danske samtidskomponister. Det skyldes også at de skriver mye musikk og for ulike besetninger.

På denne cd-en hører vi trekkspillet som soloinstrument sammen med strykeorkester; trekkspillet som solo og strykekvartett med trekkspill. Trondheimsolistene er et ensemble som har utmerket seg sterkt i de siste årene. Og trekkspilleren eller akkordionisten Frode Haltli er det mange samtidskomponister som skriver verker til og samarbeider med.

Begge stykkene av Hans Abrahamson, *Air* for solo akkordion og *Tre små Nocturnes* er skrevet for Haltli. Det samme gjelder Sørensens *It is Pain Flowing Down Slowly on a White Wall*, mens hans *Sigrids Lullaby* ble skrevet i året 2000 til Leif Ove Andsnes første barn. Sørensen har forresten samarbeidet mye med Andsnes, bl.a. ved *Festspillene* i Bergen.

Det som utmerker disse stykkene er den lyriske karakteren. Det klinger moderne og til dels ekspe-

rimentelt, men aldri påtrengende. Hør for eksempel på den første av de tre nokturnene (spor 3).

Vi er langt her fra trekkspillet som danseinstrument, snarere trekkes det ut mot sine klanglige grenser, noen ganger med fylde, noen ganger spedit. At Trondheimsolistene har fått med seg Arditti-kvartetten, er en fjær i hatten for de fremragende Trondheim-musikerne. Arditti-kvartetten har nemlig holdt det gående siden tidlig på 1970-tallet med å utfremføre nye verk og er en av de beste i sitt slag.

Overdådig og subtilt

Lutoslawski: Konsert for klaver og orkester; Symfoni nr. 2. *Krystian Zimerman klaver, Berlin-filharmonikerne, dir.: Simon Rattle. Deutsche Grammophon.*

Dette er den andre innspillingen en av vår tids fremste pianister, Krystian Zimerman, gjør av sin landsmann Lutoslawskis klaverkonsert. Komponisten selv dirigerte den første med BBC Symphony Orchestra og det var da vanskelig å tenke seg en bedre fremføring.

Men selv om denne første fremdeles er verd å høre på, er det ikke tvil om at innspillingen med Rattle og Berlin-filharmonikerne av denne konserten som ble dedisert til Zimerman, setter en ny målestokk. Konserten er i fire satser som går over i hverandre. Hør på den siste, en *chaconne*, hvordan det nås et svimlende høydepunkt (spor 4).

Konserten gir assosiasjoner både til Bartók og Szymanowski, men bærer Lutoslawskis typiske signatur: en klanglig, lyrisk fortryllelse parett med dramatisk og sublim øyeblikk. Og vidunderlig fremført av klangkunstneren Zimerman og Berlin-filharmonikerne.

Mens klaverkonserten er fra 1988, må vi til årene 1966-67 for å tidfeste symfoni nr. 2. Og den er så visst et barn av sin tid: mye bruk av tilfældighetsteknikker (aleatorikk) der musikerne selv er med på å bestemme forløpet. Men samtidig er den merket av Lutoslawskis sans for klangfarger og for kraft.

Kroppens musikk

Buxtehude: Membra Jesu nostri. *Vox Scaniensis, dir.: Peter Wallin. Utgitt på LAWO.*

I 1705, da J.S. Bach var 20 år, gikk han til fots fra Arnstadt til Lübeck, dvs. over 40 mil, for å høre den berømte Buxtehude spille orgel. Han ble der i tre måneder for å høre Buxtehudes *Abendmusik* (kveldsmusikk).

Kantatesyklusen *Membra Jesu nostri* beskriver og besynger den korsfestede Jesu forskjellige lemmer (*membra*): føtter, kne, side, bryst, hjerte, ansikt. Det er sterkt følelsesladet barokkmusikk. Det svenske vokalensemblet *Vox Scaniensis*, med Peter Wallin som dirigent, fremfører verket med innfølelse og sans for barokkens forskjellige affekter. Også korpartiene blir fremført av solister, men med seg har ensemblet et knippe fremtredende barokkmusikere fra hele Skandinavia.

ARNFINN BØ-RYGG

Det norske solistkor - et kor av solister. FOTO: BJØRN BERTHEUSSEN.